

MUSIC IN TV SERIES OF THE NEW GENERATION

Desislava Georgieva, PhD Student

Screen Arts Faculty,

National Academy for Theatre and Film Arts "Krastyo Sarafov"

Phone: +359882714409

E-mail: desislava.desislava@hotmail.com

Abstract: *This article examines music in the new generation of series, made after 2000-th year. The sound of TV series is an elaborate complex of all the sound events, and music is its main element, together with dialogs, sounds effects and silence itself. Usually it's the main cause of emotional charge. In the new generation of series music goes out of its role of being a "background" in all the action. Carefully thoughtful, selected and/or composed, music is filled with dramatic functions and it has great influence on the overall aspect of the series. It is one of the important factors that interacts with each other, shaping the hybrid appearance of the new wave of TV series, which we witness.*

The TV series that Netflix, HBO and similar to them platforms offer us today intrigue with their exceptional quality in both sound and image, fascinating story lines and cinematic brilliance, which we witness on the screen. The link between those series is blurring the border between cinema and television, which definitely appears in their music image as well.

Keywords: *music, TV series from the new generation, sound in TV series, sound directing, film score, the role of music.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата статия има за цел осмислянето на редица процеси, които протичат непосредствено в практиката при работата с музиката и нейната роля в новото поколение телевизионни поредици, създадени след 2000-та година.

В изпълнение на целта са изведени особеностите и сравнени специфичните функции, които музиката може да изпълнява в някои от най-успешните сериали от ново поколение, също анализиране на типа музика (авторска/ музикално оформление), както и отбелязване на вече доказаните практики, които могат да бъдат използвани.

Звукът в телевизионните сериали от ново поколение – това е сложна амалгама от всички присъстващи звукови събития, както и отсъстващите такива. Обект на настоящата статия е музиката - неделима и особено важна част от звука, натоварена с драматургични функции и има голямо влияние върху цялостния облик на новите сериали. Телевизионните сериали, които Netflix, HBO и подобните на тях платформи предлагат на аудиторията се характеризират с високи художествени и технически качества. Свидетели сме на избледняването в различията между киното и телевизията, което присъства осезаемо и в техния музикален облик.

ИЗЛОЖЕНИЕ

За да бъде ясно детерминиран обектът на настоящата статия, ще разгледам накратко звукът в телевизионния сериал, с отделните му компоненти. Той е сложен комплекс от всички звукови събития, а музиката е негов основен елемент, наред с диалозите, звуковите ефекти и тишината. Звукът обхваща и съчетава в едно цяло два различни феномена – звуковата среда като неделима част от филмовото изкуство и нейната специфична имплементация в телевизионните сериали. Основните му елементи са:

- Музика

Това е частта от звуковия компонент на сериала, носеща най-голяма емоционалност. С музика могат да бъдат подчертани широка палитра от усещания и влиянието ѝ върху зрителите е огромно. Именно поради това си качество е от изключително значение за цялостния облик на даден телевизионен сериал в кои моменти, по какъв начин и каква музика ще присъства.

В телевизионните сериали може да се използва „готова“ (т. нар. „музикално оформление“ - съществуваща, вече написана, изпълнена и записана музика), оригинална музика (написана специално за съответния сериал) или комбинация от двете. Освен чисто емоционалната си функция, музиката може да бъде натоварена и с информативна стойност - да отбелязва епоха, място на действието, етническа принадлежност, да създава препратки, да внася нов смисъл, да провокира.

От гледна точка на драматургията музиката може да бъде приложена илюстративно и/или контрапунктивно – важно е какъв нюанс ще внесе, каква информация ще даде, какво ще каже.

Когато музиката изпълнява илюстративна функция, тя съответства на случващото се в кадър, „дублира“ действието на екрана. Настроенията в епизодите са „обрисувани“ с подходящата звукова палитра, подсилваща усещането.

Когато музиката има контрапунктивна функция, тя внася допълнения към съдържанието на изображението, задълбочава изразността му, дообогатява го смислово.

Музиката може да изпълнява различни функции и начинът ѝ на употреба в даден сериал може да придаде особена стойност и дълбочина на цялостната история.

За да бъде резултатът оптимален е важно тя да бъде съобразена и подбрана внимателно във всеки един аспект спрямо конкретния телевизионен сериал и неговите послания, следствие на което е напълно естествено подходът към музиката да бъде малко по-различен, отколкото в отделното изкуство – музика.

- Диалог

Обичайно това е най-важният звуков компонент в телевизионните сериали. Той може да бъде синхронен (lipsync), несинхронен с картината, например дикторски текст, или вътрешен монолог, дублажна форма на чуждоезикови версии.

Говореното слово може да се прояви като глас в кадър или глас зад кадър. Как и колко - това е режисьорско решение, пряко свързано със сюжета и жанра на телевизионния сериал, като съществуват и по-крайни примери - някои сериали са много наситени с диалози, в други – реплики почти липсват.

- Звукови ефекти

Те могат да бъдат изключително разнообразни - атмосфера от снимачната площадка, синхронна и отговаряща на действителността в кадъра; допълнително прибавени атмосфери; звукови ефекти от естествен източник (музикални инструменти, хора, животни, машини, градска среда, шумове), изкуствено генерирани звукови ефекти (създадени чрез синтезиране на звук, виртуални инструменти). Звуковите ефекти могат да бъдат както единични, така и комплексни – съставени от няколко „слоя“ звукова информация.

- Тишина

Моментите, които са решени с тишина в телевизионните сериали имат голямо значение от драматургична гледна точка. Тишината е елемент, с който много добре се създават и подчертават моменти на напрежение. Подобно на черния бланк по отношение на изображението като завършек на някаква драматургична цялост или индикация за преминало време, липсата на звуци може да изпълнява определена функция, като предизвиква напрежение и изостря сетивното отражение в съзнанието на зрителя.

Всички тези компоненти са неразривно свързани, в гъвкави взаимоотношения помежду си и изграждат звуковата среда в новото поколение телевизионни сериали.

След 2000-та година производството на популярни телевизионни сериали драстично се промени. Някои критици дори изразяват позицията, че понятието "телевизионен сериал" вече не е подходящо, тъй като продукциите от последните години нямат много общо с телевизионните сериали на миналия век. В лицето на сериалите на Netflix, HBO и подобните на тях платформи виждаме едно ново явление, което се различава от „стандартния“ телевизионен сериал, какъвто го познаваме от така наречения „златен век на телевизията“. Новата вълна често е наричана „Peak TV“, сериалите – „кинематографични“, а според Кевин Спейси телевизията успява да навлезе в своята „нова златна ера“ именно благодарение на сериали като *Game of Thrones* и *Breaking Bad*.

Днес сериалите определено не са онова, което са били преди двадесет години. Нито стратегиите, които съвременните продуценти използват са същите, нито техническият израз на производството и разпространението им, нито - като „крайна точка от веригата“ - зрителските очаквания и начините, по които днес се „консумира“ телевизионното съдържание.

Новото и несходното спрямо „стандартните“ телевизионни сериали - онези, които сме гледали преди десетилетия на телевизионните екрани е свързано с различия на няколко нива: производство, разпространение и възприятие. Всички тези, постепенно натрупващи се през времето, значими промени оказват безспорно своето влияние върху особеностите на звуковата среда в съвременните телевизионни сериали, която с всичките си елементи придобива доста различен облик. Музиката в новото поколение сериали е внимателно премислена, подбрана и/или композирана и излиза отвъд ролята на „тапет“. Натоварена е с драматургични функции и има огромно значение за цялостния облик и възприятие в телевизионните поредици.

Въпреки големия зрителски интерес още от появата на телевизионните сериали, първоначално във формата на „сапунени опери“ в края на 40-те години в САЩ и началото на 50-те години в Европа, през мащабната им трансформация, обогатяването на изразните средства, оформянето на различни жанрове, до достигането на вида на съвременните сериали - доста от които по нищо не отстъпват на високо бюджетните кино продукции, литературата – под формата на изследвания, наблюдения и проучвания – разглеждаща звуковата среда в телевизионния сериал, е изключително оскъдна.

Музиката

Редица автори са единодушни, че точката на „отпътуване“ от традиционните телевизионни сериали започва с *Twin Peaks* (1990 – 1-ви сезон). Постепенната промяна в статута и качеството на американските телевизионни поредици продължава с *The X-Files* (1993– 2016), *Buffy the Vampire Slayer* (1997–2003) и по-късно *The Sopranos* (1999–2007), което трансформира употребата, техниките на изработване и приемането от медии и аудитория на телевизионните сериали.

Критиката казва, че *Twin Peaks* е различен, защото поставя началото на „кинематографичния“ подход при правенето на сериали. Музиката във филма доказва това.

Легендата за Туин Пийкс е неразривно свързана с легендата за музиката му, наркотичен звуков пейзаж, изграден от Линч и композитора Анджело Бадаламенти с равни части тъжни синтезатори, смутен джаз и пулсиращ, хипнотичен индустриален рок. Звукът на сериала оказва влияние не само върху артистите, които правят музика по време на първоначалното му пускане, но и през следващите десетилетия, тъй като загадъчният му чар се разпространява като градска легенда, което в крайна сметка се превръща в желан за „стриймिंग“ в музикалните платформи.

Влиянията на музиката и цялостната звукова среда в поредицата на Линч имат толкова силно въздействие, че няма да е пресилено да кажем, че той трасира нова, своя собствена посока в развитието на музиката, особено в електронните, „амбиент“ и „инди“ жанрове. Без натрапчиво красивите, зловещи и тъмни звукови пейзажи, създадени от композитора Анджело Бадаламенти, Туин Пийкс „нямаше да е това, което е“.

Ролята на музиката в телевизионните сериали е особено голяма, и е важно как тя бива използвана, защото силата, с която въздейства на зрителя е забелязана още в зората на нямото кино; с музика може да бъде подчертано усещането за страх, напрежение, възторг, радост, тъга... Музиката може да подсили, да отрече или да промени значението на картината. Затова и изборът на музиката е особено важен, а главният въпрос е какво искаме да „кажем“ с нея. Добре подбраната музика е не просто илюстрация и „фон“, тя е активен художествен елемент и придава дълбочина на действието, а сериалите, реализирани от зората на Милениума подхождат към нея „кинематографично“.

Проникването на технологични принципи, подходи и техники върху работата с музиката от киното към новите сериали вече е факт, и постепенното замъгляване на границите между тях е процес, който се превръща в устойчива тенденция и води към необратимост.

Музиката в киното – като подходи и функция, вече намери своето място в телевизионните сериали. Тя не се подчинява на същите драматургични закономерности като музиката - самостоятелно изкуство, защото, макар и да е основен емоционален носител, винаги трябва да бъде съобразена с драматургията и динамиката на останалите компоненти на телевизионния сериал – сценарий, изображение, гласове и пр. Поради този факт композирането на авторска музика е сложен процес, в който участват режисьорът и композиторът. Трябва да бъдат определени местата, в които ще „звучи“ музика, с какъв характер ще бъде тя, да бъде премислено в кои моменти ще се появява, ще се комбинира ли с музикално оформление („готова“ музика) или сериалът ще бъде с изцяло оригинална музика, какви ще са темпата, каква функция ще изпълнява музиката в съветните сцени и колко дълго трябва да звучи тя, каква информация ще донесе музиката, какви инструменти (акустични, виртуални, синтезирани) и/или гласове ще са подходящи за изпълнението. В сериала *Game of Thrones* например музиката е изградена на база тематизъм, предимно „странична“, инструментална, с появяващи се вокали на места. Композиторът Рамин Джавади избира отличителни звуци и инструменти за различни лайтмотиви и теми

Едно от важните съображения, които трябва да се предвидят е дали музиката ще звучи под диалога, също и да се уточни и състава от инструменти и гласове, които ще са подходящи за конкретния сериал. Основният, водещ фактор при избора на музика е смисълът – какво ще „каже“ музикалният мотив, какво ще провокира у зрителя.

В сериала *Big Little Lies* музиката пък е изцяло базирана на музикално оформление. Този сериал е живото доказателство, че музикалното оформление е утвърдило позицията си на висок творчески труд и израз на художествени умения, достойни да бъдат носители на награда „Еми“.

В драматургично отношение музиката може да е „странична“ (която е като съпровод на действието – зрителите я чуват, а филмовите герои не) или „практическа“ (която разяснява или подбужда движение на екрана).

В най-добрите примери сред новите телевизионните сериали музиката е изразно средство, което е изключително прецизно подбрано като настроение спрямо изображението, независимо дали ще хармонира или контрастира с него. Подобно на останалите компоненти в телевизионните сериали, музиката е начин да се повлияе на човешкото възприятие и на подсъзнанието. Освен всичко това тя помага да се подсили посланието в сериите, да привлече вниманието на зрителя, да предизвика определен набор от емоции, да създаде асоциации... Функциите, които музиката в сериалите изпълнява могат да бъдат много и разнообразни, и новото поколение сериали активно си служи с тях.

Старо и ново

Музиката, като важен елемент от звука, както и звуковата картина в нейната цялост са в пряка зависимост с всички останали компоненти на сериалите и тяхното аудио-визуално единство. Музиката е неделима част от цялостната концепция на телевизионните сериали от ново поколение. За да бъдат по-ясни различията в подходите към нея сега и преди, ще разгледам музикалното присъствие в „традиционните“ телевизионни сериали.

В популярната култура на 20 век е широко разпространена обща представа за класификацията на сериалите, основана на разликата между обикновеното забавление и по-високата идея за „изкуството“. От една страна, телевизионните сериали и телевизията като цяло са широко признати като развлечения. От другата страна са игралните филми – „голямото кино“, което бива причислявано към голямото изкуство. Телевизионните сериали, едва ли не, не се считат за изкуство поради техните прости разкази и повърхностни сюжети, и тяхната основна функция си остава развлечение и забавление. В контрапункт е игралното кино, което има по-амбициозна цел: не само да забавлява, но да показва нещо артистично, естетично или по-деликатно и рафинирано.

Така основни характеристики на „стандартните“ телевизионни сериали от миналия век са: разбираемост, простота и достъпност за най-широката публика. Те ни водят до класическите холивудски разказвателни широко разпространявани („мейнстрийм“) филмови продукции за широк екран в годините 1920 – 1960, известни като „златната ера на Холивуд“. След 1960-та година настъпват нови идеологии и течения, многобройни алтернативи - от европейския неореализъм до експерименталния филм и киното поема в различни „арт“ посоки. Тези златни холивудски години обаче се превръщат в модел за реализация на телевизионни сериали десетилетия напред, заради лекотата в идеите за комуникация с публиката.

Продукционните етапи и при двете от тогава насам са еднакви: Предпродукция (избиране на локации, подготовка, изготвяне на сценарий...); Продукция (снимачен период); Постпродукция (монтаж на картината, обработка и смесване на звука).

Съществуват обаче някои съществени разлики в процеса на работа върху музиката и останалите елементи на звука за телевизионни сериали от старото поколение, спрямо игралните филми, както по време на снимачния процес, така и по време на постпродукцията. Това произтича най-вече от кратките срокове, в които сериалите трябва да се реализират. При игралното кино се инвестира необходимото време, за заснемането на всяка една сцена по най-добрия начин, дубли се заснемат колкото е необходимо, до достигането на оптимален резултат, докато при сериалите това време липсва и звукът в известен смисъл страда – на фокус е записването на реплики по най-добрия начин, и записът на терен може да бъде лишен от иначе присъстващи по време на снимките ефекти и атмосфери.

Също както времето за снимки, така и времето за постпродукция при сериалите е силно ограничено, не рядко за един епизод се полага само един ден.

Това силно ощетява музиката – като замисъл, присъствие, третиране и употреба, тъй като предвид фактора време работата по диалога е в основата. Най-важното е репликите да имат разбираемост, да са добре балансирани и „изчистени“. Репликите са вербалния израз на историята, която филмът разказва, затова те са компонент от звуковата картина на филмовите сериали с най-голяма важност. Времето за ADR (нахсинхрон) често не достига, затова се разчита преимуществено на записаните реплики и диалози на терен.

От това произтича и известна компромисност по отношение на музиката. В телевизионните сериали (също както и в игралното кино) тя е плод на режисьорските виждания и композитора/ музикалния оформител (когато не се ползва оригинална музика, а „готова“, вече съществуваща такава).

По-често в телевизионните сериали - и поради финансови причини, и поради факта че темата в сериите идва в съзнанието на режисьора с вече готова музика, и поради търсене на по-широка аудитория, се ползва музикално оформление. Така, оказва се, „традиционните“ сериали са лишени от доста звукови и музикални „украшения“, с които тогавашното кино гордо се „разхождало“. Музиката често е просто фон или илюстрация на действието, характеризираща се с една основна тема, присъстваща обикновено в „шапката“ на сериала и появяваща се в определени моменти, понякога аранжирана според дадените емоционални краски, които има за цел да предаде на зрителите. От 90-те години на 20-ти век обаче нещата започват да се променят, и естетиката и начинът на правене на телевизионните сериали бавно, но сигурно поемат по своя път на развитие и усъвършенстване до етапа на размиването на границите между киното и телевизията.

Функции

Благодарение на всички изброени дотук фактори, музиката има своето място с изключителна важност в телевизионните сериали от ново поколение. Тя е активен художествен елемент, придава дълбочина на действието и има свои драматургични функции. Ето някои възможности:

- Създаване на сюжетни връзки

Използването на така наречените лайтмотиви се корени в оперното творчество на Рихард Вагнер във филмов контекст още от ранните дни на филмовата музика. Даването на тематични идентичности на определени герои, ситуации и места помага да се свържат определени точки от сюжетната линия.

- Информационна функция и препратки

Независимо, че музиката е основен емоционален подбудител, тя носи и информативна стойност – чрез музика може да се определи религиозна или етническа принадлежност, епоха/времеви диапазон/ принадлежност към място, на което действието се развива/ принадлежност към политически течения и др.

- Манипулиране

Много често използвана функция, макар и неблагоприятна. Съмнителното съдържание на филма може да бъде изтласкано в “правилната” посока от музиката, както се е случвало с редица пропагандни филмови поредици. Друга „манипулационна класика“ са случаите, в които герой се изобразява като "добър човек", но всъщност е злодей, а фактите се разкриват в края на епизода например.

Музиката също може да повлияе не само на възприемането на времето, но и на възприемането на пространството, да създава нереални ситуации и сюрреалистична среда, да създава противоречия, да пародира.

Всички тези функции, които музиката в новите сериали би могла да изпълнява могат да допълнят петте функции, които през 1940 година американския композитор Арън Копланд определя в киното - „...да пресъздаде атмосфера, да подчертае психологическото състояние на персонажите, да осигури неутрална звукова среда на заден план, да изгради усещане за продължаващо действие, да поддържа напрежение...”

ИЗВОДИ

Добре замислената, „точна“ за идеята на сериала музика, придава дълбочина и многопластовост на изображението, като с това превръща гледането на сериали в комплексно преживяване, с дълбочина на художествения замисъл. А новото поколение сериали, продуцирани от компании като HBO, Netflix, Sony Pictures Television, различни по тематика и жанр, си приличат във високо постигнатите резултати по отношение на музиката в тях. Наблюдаваме прекрасно изтъкана звукова и музикална материя с важна роля и драматургични функции, с качество, на което дори „голямото кино“ би завидяло. Тази изследователска теза следва да бъде проверена в последваща научна статия чрез сравнителен и съдържателен анализ на три от най-добрите телевизионни сериали от ново поколение като примери за целта.

REFERENCES

Barker, C, Wiatrowski, M. (2017). The Age of Netflix: Critical Essays on Streaming Media, Digital Delivery and Instant Access (Jefferson, North Carolina: McFarland & Company, Inc., Publishers

Donnelly, K. (2005). The Spectre of Sound: Music in Film and Television, Bloomsbury Academic

Holman, T. (2010). Sound for Film and Television, 3rd Edition, Routledge

Lyons, S. (2017) Between Two Worlds: Twin Peaks and the Film/Television Divide, Open Library of Humanities. Available at: <https://olh.openlibhums.org/articles/10.16995/olh.89/> (Проверен на 24.09.2019)

Mesce, B. (2015). Inside the Rise of HBO: A Personal History of the Company That Transformed Television, McFarland & Company

Purdom, C. (2017). If you want to understand what's going on in Twin Peaks, just listen to it, AVclub. Достъпен на: <https://www.avclub.com/if-you-want-to-understand-what-s-going-on-in-twin-peaks-1798362242> (Проверен на 30.08.2019)

The Guardian. (2016). Game of Thrones concert experience hits the road in 2017. Достъпен на: <https://www.theguardian.com/music/2016/aug/09/game-of-thrones-concert-experience-ramin-djawadi-american-tour> (Проверен на 20.09.2019)

Tiffany, K. (2017). Game of Thrones' sound designer on creating the 'sensual' relationship between Daenerys and her favorite dragon, The Verge. Достъпен на: <https://www.theverge.com/2017/7/2/15909384/game-of-thrones-convention-sound-design-paula-fairfield> (Проверен на 18.09.2019)

Villasenor, A. (2018). The importance of music in television and film, The Musifesto. Достъпен на: <https://themusifesto.com/2018/01/16/the-importance-of-music-in-television-and-film/> (Проверен на 24.06.2019)